

SAŽETAK PRESUDE

TAGIYEV I HUSEYNOV PROTIV AZERBAJDŽANA OD DANA 5. PROSINCA 2019. GODINE ZAHTJEV BR. 13274/08

Propust nacionalnih sudova da objavljeni članak u kojem se raspravlja o usporedbi zapadnih i istočnih vrijednosti sagleda kroz prizmu rasprave o pitanju od javnog interesa te kaznena osuda podnosioca zahtjeva predstavlja povredu članka 10. Konvencije

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva, azerbajdžanski državljani g. Tagiyev i g. Huseynov, kazneno su gonjeni i osuđeni na tri odnosno četiri godine zatvora zbog objave članka „Europa i mi“. . Predmetni članak, koji je napisao prvi podnositelj g. Tagiyev, bio je dio serije članaka koji su se bavili studijom istoka i zapada te je u njemu prvi podnositelj razmatrao ulogu religije u društvu i utjecaj Irana u Azerbajdžanu te kritizirao islam. Između ostalog, u članku „Europa i mi“ navodi se: „Europa je uvijek odbijala i odbija varljive humanističke ideje drugih religija, uključujući islama. Moral je u islamu žonglirajuća točka; njegov humanizam nije uvjerljiv.; ...u usporedbi s Isusom Kristom, otac vjerskih fetvi prorok Muhammad je jednostavno zastrašujuće stvorenje; ...u najboljem slučaju, islam bi napredovao u Europi sitnim demografskim koracima. Možda bi i postojala zemlja u kojoj bi islam predstavljalo nekoliko pojedinaca ili terorista koji bi u njoj živjeli anonimno.; ...europski filozof se ne ponaša kao klaun poput istočnog filozofa, nije sklon sufizmu ili ludilu, gluposti. Da, istočni filozof je pravi glumac; svako njegovo djelovanje ukrašeno je maštom minijaturnih ornamenata radi ideologije. Istočni filozof govori stvari zbog toga da bi nešto rekao. Cilj odnosno put mu je nepoznat ili prilično apstraktan.“ Presuda prvostupanjskog suda kojom su podnositelji zahtjeva osuđeni zbog poticanja na vjersku mržnju gotovo u potpunosti se poziva na nalaz i mišljenje Državnog odbora za rad s vjerskim zajednicama („Državni odbor“). Naime, u prvostupanjskom postupku istražitelj kojem je predmet dodijeljen u rad zatražio je od Državnog odbora vještačenje spornog članka koji je uključivao i ocjenu njegove usklađenosti s islamom. Državni odbor utvrdio je da se predmetnim člankom nastoji širiti propaganda mržnje i netrpeljivost prema islamu te da postoje dostatni razlozi za zaključak o postojanju elemenata i radnji koje vode ka poticanju na vjersku mržnju i netrpeljivost. Podnositelji zahtjeva podnijeli su žalbu protiv prvostupanjske presude, među ostalim ističući i povredu članka 10. Konvencije. No njihova žalba isto kao i revizija odbijene su od strane žalbenog odnosno vrhovnog suda. Podnositelji zahtjeva proveli su 13 mjeseci u zatvoru te su nakon predsjedničkog pomilovanja oslobođeni od izvršenja ostatka kazne. Postupak pred Europskim sudom pokrenuli su 2008. godine, a 2011. godine prvog podnosioca zahtjeva nepoznati počinitelj je izbo nožem na putu kući s posla. Nekoliko dana kasnije prvi podnositelj zahtjeva umro je od zadobivenih ozljeda. Na zahtjev supruge prvog podnosioca ESLJP je nastavio s ispitivanjem zahtjeva.

PRIGOVORI

Podnositelji zahtjeva prigovorili su da je kaznenom osudom zbog objavljivanja članka „Europa i mi“ povrijeđeno njihovo pravo na slobodu izražavanja koja se jamči člankom 10. Konvencije. Posebno su istaknuli da predmetni članak ne može biti okarakteriziran kao poticanje na vjersku

mržnju i netrpeljivost te da se istim samo nastojala napraviti usporedba između islama i kršćanstva u kontekstu europskih i istočnih vrijednosti kao i koncepata ljudskih prava.

OCJENA ESLJP-a

S obzirom da nije sporno da kaznena osuda podnositelja predstavlja miješanje u njihovo pravo na slobodu izražavanja ESLJP uvodno je ispitao zakonitost miješanja i legitimnost ciljeva. Prihvatio je da je kazneno djelo za koje su podnositelji zahtjeva osuđeni bilo predviđeno zakonom i da je odredba Kaznenog zakonika na temelju koje je presuda donesena bila dostupna i predvidljiva. Također, ESLJP je utvrdio da je miješanje u prava podnositelja težilo legitimnim ciljevima, zaštiti prava drugih te sprječavanju nereda. Stoga se kao glavno pitanje u ovom predmetu postavilo pitanje nužnosti miješanja u demokratskom društvu. U tom smislu ESLJP je uputio na standarde koje je utvrdio u svojoj presudi [Chauvy i drugi protiv Francuske](#), stavak 70. Naime, nadzorna zadaća ESLJP-a u ovakvim predmetima ne može se ograničiti samo na provjeru jesu li domaće vlasti svoju slobodu procjene o ograničenju prava na slobodu izražavanja provele razumno, pažljivo i u dobroj vjeri. ESLJP treba miješanje promotriti kao cjelinu, u svjetlu cijelog predmeta, te utvrditi jesu li razlozi koje su domaće vlasti iznijele kao opravdanje za predmetno miješanje, bili dostatni i relevantni te je li miješanje bilo proporcionalno legitimnim ciljevima zaštite prava drugih te sprječavanja nereda. Posljedično, ESLJP se mora zadovoljiti s odlukom koju su donijele nacionalne vlasti, a u kojoj su primijenjeni standardi koji su u skladu s principima utjelovljenim člankom 10. Konvencije.

U tom smislu ESLJP je prvo istaknuo da iako je članak sadržavao određene primjedbe vezano za islam, isti se prvenstveno bavio usporedbom između zapadnih i istočnih vrijednosti. S obzirom na tu činjenicu, kontekst članka trebalo je sagledati ne samo iz perspektive vjerskih uvjerenja već i iz perspektive rasprave o pitanju od javnog interesa. ESLJP tako je još jednom istaknuo da kada je riječ o ograničenju političkog govora i izražavanju mišljenja o pitanjima od javnog interesa sloboda procjene države bitno je ograničena ([Baka protiv Mađarske \[VV\]](#), stavak 159.).

Nadalje, ESLJP je analizirao sporne navode iz članka koje su nacionalni sudovi ocijenili kao poticanje na vjersku mržnju. Imajući na umu da vjerska zajednica mora tolerirati negiranje svojih vjerskih uvjerenja od strane drugih sve dok sporne izjave ne potiču na mržnju ili vjersku netrpeljivost, ESLJP je uvažio da bi neke od tih navoda određeni religiozni ljudi mogli shvatiti kao uvredljiv napad na proroka islama i muslimane koji žive u Europi te kod njih izazvati vjersku netrpeljivost. Ipak, obrazloženja i razlozi koje su pružili azerbajdžanski sudovi u presudama opisavši ih kao relevantne i dostatne za kaznenu osudu, neprihvatljivi su. Naime, sukladno utvrđenoj praksi suda ([Paraskevopoulos protiv Grčke](#), stavak 40.) u ovakvim predmetima nacionalni sudovi bili su dužni osporene navode iz članka analizirati u okviru općeg konteksta cijelog članka, javnog interesa koji se u njemu navodi te namjere samog autora. Ništa iz presuda nacionalnih sudova ne ukazuje da su isti pokušali napraviti opisanu analizu članka kao ni da su pokušali ispitati je li postignuta pravična ravnoteža između prava na slobodu vjeroispovijedi i na slobodu izražavanja, koja prava su zaštićena člankom 9. i 10. Konvencije. Dodatno, jednostavno ponavljanje zaključka iz nalaza i mišljenja Državnog obora bez provođenja pravne analize od strane suda bilo je neprihvatljivo ESLJP-u.

Konačno, analizirajući ozbiljnost izrečene kazne ESLJP je ukazao da za izrečene kazne zatvora od 3 odnosno 4 godine, kao i za boravak podnositelja zahtjeva u pritvoru u trajanju od 13 mjeseci nije postojalo nikakvo opravdanje. Pritom je stvoren odvratajući učinak na ostvarivanje

prava na slobodu izražavanja kao i odvracanje tiskovnih medija od otvorene rasprave o pitanjima koja se odnose na religiju, njezinu ulogu u društvu ili drugih pitanja od javnog interesa.

Slijedom navedenog, ESLJP je utvrdio da su kaznene osude podnositelja zahtjeva bile neproporcionalne legitimnim ciljevima te nisu bile nužne u demokratskom društvu čime je došlo do povrede članka 10. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

12.000 EUR na ime neimovinske štete (svakom podnositelju)

850,00 EUR na ime troškova i izdataka (svakom podnositelju)

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.